

KULTURNA BAŠTINA KAO ŽRTVA VREMENA

DAVOR STIPAN □ Muzeji Ivana Meštrovića - Galerija Meštrović, Split

IM 43 (1-4) 2012.
RIJEČ JE O ... / MAIN FEATURE /
BAŠTINA U FOKUSU

Kulturno nasljeđe izostavljeno je iz prijedloga natječaja Europske komisije za 8. okvirni program (FP 8) za istraživanje i inovacije (HORIZON 2020).

Kulturno nasljeđe koje posjedujemo i čiji smo baštinik vjekovima višestruki je civilizacijski kontekst koji nas definira, identificira i izgrađuje. Njegova slojevita protkanost i sveprisutnost diljem ekumene zadužuje nas te predodređuje kao odgovorne čuare svih njegovih pojavnosti. Upućujući na elementarne humanističke, povijesne, religijske i općeljudske pretpostavke i na delikatna načina definirajući kao individue svjesne svoje prošlosti, produkte kulture primorani smo na egzaktan i stručan način valorizirati, zaštititi i konzervirati. Ujedno, svoje spoznaje trebamo kontinuirano proširivati, probleme aktualizirati, a stečena znanja i metode zaštite prenositi budućim naraštajima. Ako, zbog stanovitih razloga budemo lišeni potpore vodećih institucija na kojima je golema odgovornost i bez čije svijesti i savjesti o vrijednosti kulturnih dobara ne možemo napredovati, stigli smo do alarmantne situacije čije posljedice mogu biti potencijalno katastrofalne.

HORIZON 2020 najnoviji je okvirni program unutar kojega će se od 2014. do 2020. godine s 80 milijardi eura financirati istraživački i inovacijski projekti.¹

Sredinom 2012. g. u Okvirnom programu 7 (FP 7) raspisani su natječaji čija će uloga definirati prenosnicu prema novom programu, a do kraja 2013. g. namjerava se usvojiti cjeloviti zakonodavni okvir kojim će se regulirati pravni i tehnički uvjeti njegove implementacije. Takvi Okvirni programi razrađivani su i definirani još od 1984. g., a financiranje istraživanja kulturne baštine do novoga prijedloga (FP 8) nije izostajalo.² Istraživački programi financirani u navedenom razdoblju pridonijeli su izgradnji jedinstvene sveeuropske mreže koja međusobno usklađuje profesionalne vještine, kao nužnu pretpostavku za rješavanje urgentnih problema zajedničkog interesa. Samo uz pomoć sustavnog istraživanja moguće se suočiti s kompleksnim izazovima koje čini zaštita kulturnih dobara. Prema tome, financiranje istraživačkih projekata unutar Okvirnih programa EU elementarni je impuls te istodobno jamči razvoj i provedbu najsuvremenijih metoda čija je primjena žurno potrebna diljem Europe, ne samo za konzervaciju kulturne ostavštine, već i za

njezino buduće njegovanje. Bez istraživanja ne postoje mogućnosti čuvanja baštine na adekvatan način.³

Dok je 7. Okvirni program (FP 7) Europske komisije⁴ unutar tematskih područja predviđao financiranje društveno-ekonomskih i humanističkih znanosti s minimalnim iznosom (u usporedbi s ostalim tematskim područjima)⁵, taj je iznos u prijedlogu natječaja za 8. Okvirni program (FP 8) za potrebe istraživanja na područjima arheologije, povijesti umjetnosti, povijesti i sličnih disciplina u potpunosti povučen. Takav čin može biti poguban, osobito za ugroženo područje zaštite i konzervacije kulturnih dobara. Kulturna je baština u potpunosti izostavljena, ukinuti su svi fondovi koji su prethodno bili dostupni za istraživanje na tom području te su samim time temelji za konzervaciju i očuvanje kulturnih dobara ozbiljno uzdrmani. Iduće godine mogu višestruko ugroziti, gotovo i obezvrijediti kulturna dobra ako ne dođe do prijeko potrebne promjene takve odluke. Taj će korak značiti poražavajući skok unatrag za Europu kao kulturnu tvorevinu, a ostatku svijeta prezentirati će izrazito negativan signal pogrešno usmjerenih htijenja.

Na osnovi svega navedenoga, golema je zadaća postavljena pred sve nas. Kolege i udruge diljem Europe već su pokrenule peticiju⁶ za promjenu spomenute odluke, te se njezinim potpisivanjem podržava nastojanje da Europska Unija preuzme odgovornost, predloži taj problem visoko na svoju agendu te iznova uvede financiranje istraživanja kulturnog nasljeđa u Okvirni program. Pozitivan ishod odnosi se na svakoga, kako na struku, tako i na sve građane Europe. Prihvaćajući kulturna dobra kao općeživotni postament svake sredine i pojedinca, naša će svijest o njihovoj vrijednosti i potrebi njihova očuvanja, razmjerno spoznajama i sve suvremenijim metodama zaštite, rasti, a mi ćemo se takvim samounapređivanjem na ispravan način odužiti prošlosti, čiji smo čuvari i baštinici.

Primljeno. 6. travnja 2012.

1. Naziv Horizon 2020 izabran je na javnom natječaju *You name it*, koji je raspisala Europska komisija, a predložile su ga dvije poljske učiteljice i tako pobijedile u konkurenciji od 1 600 predloženih naziva (Business.hr).

2. Od 1986. g. na međunarodnoj je razini uspješno provedeno 200 projekata, što čini Europu svjetskim liderom na tom području (*European cultural heritage research community*).

3. Takva bi situacija vodila gubitku znatnog dijela našega kulturnog identiteta, a i relevantnoga ekonomskog pokazatelja koji iznosi 3,3% BDP-a u Europi, tj. oko 338 milijardi eura prihoda od turizma. (*European cultural heritage research community*).

4. Za razdoblje od 2007. do 2013. g.

5. Indikativan je dosadašnji iznimno nizak udjel društveno-ekonomskih i humanističkih znanosti u ukupnom budžetu Okvirnih programa EU za istraživanja i razvoj (1,03% u FP 5, 1,51% u FP 6, 1,23% u FP 7), iako oko 30% znanstvenika u EU dolazi iz tih znanosti (Institut za međunarodne odnose).

6. Web stranica za potpis peticije: <http://www.ipetitions.com/>

Cultural heritage is one of the most important factors of human knowledge about itself. Preservation, protection and conservation of cultural heritage assumes a continuous research and scientific approach to this issue. For projects and actions that will lead to achieving of this aim, funding from the European Union is necessary.

According to this procedure, prevention and preservation of cultural property in the near and distant future is brought into question, and are also affected foundations of successful work in this area decades ago. Considering this procedure regressive and potentially disastrous to the cultural heritage, colleagues and organizations from across Europe have launched a petition for reconsideration of this problem and change decisions.